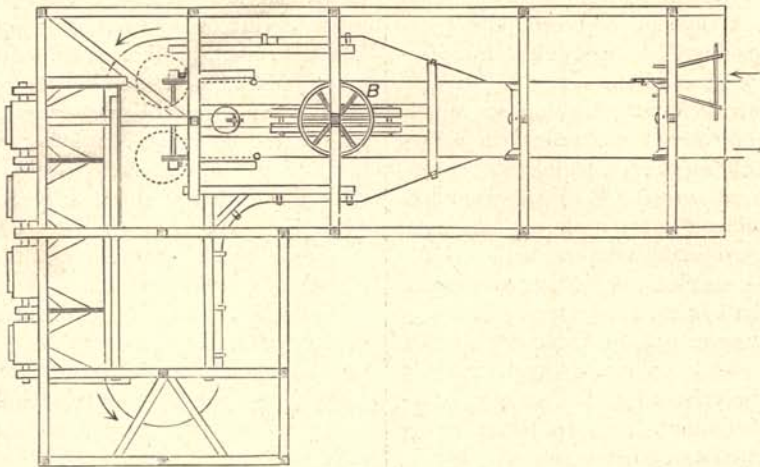

töltő-tölcsérek *alá* kerülhessenek, a hol vaskövekkel vagy kőszénnel megtöltve, a melléksíneken bekapcsolás végett a pályakötélre visszavitetnek.

Az egyes állomások telegráffal vagy telefontal vannak egymással összekötve.

A kötélpálya eszerint, a mint ezen

rövid ismertetésből kitetszik, a talaj alakulásától függetlenül vezethető hegyen, völgyen és folyókon keresztül, és különösen oly esetekben alkalmazható nagy haszonnal, melyekben bányákból nyers anyagok, vagy erdőkből erdei termékek legfeljebb évi egy millió méter-

4-ik ábra.

mázsányi mennyiségig és nem éppen nagy távolságra szállítandók, a nélkül hogy visszafuvar is állana rendelkezésre.

8—10 kilométernyi távolságra elegendő, egy a vonal közepe táján felállítandó hajtógép. 30 kilométernél hosszabb kötélpálya nincs, és nem is ajánlható. A Vajda-Hunyadon épült 50 kilométernyi kötélpályán 4 gépállomás van.

A kötélpályák összes építési költségei, hegyes vidéken, kilométerenként, könnyű szerkezet mellett 12—15,000 frt., nehéz szerkezet mellett, 20,000—40,000 frt.

Utóbbi esetben a kötélpálya szállító képessége legkevesebb egy millió métermázsza.

KERPELY ANTAL.

XV. GYERMEKTELEPEK AZ ISKOLAI SZÜNET ALATT.

Mint minden nagy városban, úgy a körülbelül félmilliónyi lakosságot számláló Budapesten is a csillogó fénynek és pompának megvan a sötét árnyéka. Az új boulevardokon a gazdagok számára épülő palotasorok még kiáltóbbá teszik a szegény nép helyzetét. — Budapest lakosságának egy jelentékeny része a legterhesebb viszonyok közt tengeti életét: lakásául zsufolt nyomoru-

ságos helyiségek, nedves büzhöd, sötét pinczék szolgálnak, melyeknek sötétségét a nap sugarai nem oszlatják el, nem derítik föl soha. E nép tápláléka elégtelen, gyakran romlott, úgy hogy a nehéz munka közben kiadott erőmennyiséget nem hogy pótolná, de még egészségi ártalom kuttörését is képezheti.

Ilyen életviszonyok nemcsak a szülők, de az ivadék testi és lelki világán

is visszaükrozdnek; ha a felnöttek egészségét képesek aláásni, mennyivel inkább vészthozók a zsenge, fejletlen gyermekekre! — A növénynek, melytől a jótékony esöt és az életöt napfényt megvonjuk, gyümölcsét élvezni nem fogjuk; mert elsatnyul, elhervad. A nyomor szerencsétlen gyermekei is elcsenevészednek, gyenge szervezetökbe csakhamar romboló betegségek csirái fészkelödnek be és elpusztúlnak.

A városi lakosságot, különösen annak szegényebb részét alattomos, de veszedelmes ellenségképen leginkább a *skrofula* és az *angol kórság* sanyargatják.

A művelt társadalom ezt közönyösen, részvétlenül nem nézheti. — Az emberbaráti érzés, a felebaráti szeretet az a soha ki nem apadó forrás, a melynek már olyan számos intézmény köszöni lételet. — Ezen intézmények szép és nemes hivatást töltenek be, mert enyhítik a fájdalmat, és csilapítják, a menynyire lehet, az emberi nyomort.

A humanizmus kifolyása a *gyermektelepek* eszméje is, mely abban áll, hogy a gyengélkedő, betegeskedő, szegény iskolás gyermekek alkalmas helyen, erdős, hegyi vidék jó levegőjén, vagy tengerparton, egészséges, erősítő táplálkozás mellett visszanyerjék legdrágább kincsöket: *egészségüket*.

A gyermektelepek eszméje Svájcban született. Az első telepet 1876-ban Biron, egy zürichi lelkész rendezte. Az intézmény nemsokára elterjedt. — Németországban Frankfurtban létesült először, majd később Drezda, Stuttgart, Bécs, Basel, Bern, Genf, Barmen, Köln, Lipcse, s még más német és svájci városokban alakultak hasonló gyermektelepek; 1882. augusztus és szeptember havában Genfben tartott nemzetközi egészségügyi kongresszuson Varrentrapp már 31 városnak 1—6 éven át fennálló gyermektelepéről, illetőleg az ideküldött 6162 gyermekten tett tapasztalatokról tehetett jelentést.*

* *Comptes rendus et memoires du IV. congrès international d'hygiène et de démographie à Genève. Tome I. Genève. St. Georg.*

Zürich gyermektelepén a kiküldött gyermekek eleintén 14 napig, később úgy itt, mint Drezda, Lipcse, Magdeburg, Nürnberg városokban 21 napig, máshol 23—29 napig tartózkodtak.

A telepekre a 8—14 éves gyermekeket tartják legalkalmasabbaknak. Az iskola-igazgatók az egyes osztályok tanítóival együtt összeállítják azon gyermekek lajstromát, a kikre nézve legszükségesebbnek látják a telep kedvezményét; ezek aztán orvostól megvizsgáltatnak, s általános benyomás-, kinézés-, tápláltásuk-, betegségükre s mellbőségükre való tekintettel kiválasztatnak a telepre küldendők.

Igazi beteg gyermekek, szembajosak, kiknek a napfény, a szél, a por ártalmukra lehet, továbbá nyavalyatörösök, ágybavizelők és vidatánczban szenvedők kizáratnak. — A kiválasztott gyermekek 10—12—15—20 tagból álló csoportokba osztatnak, s melléjük egy tanító vagy tanítónő adatik. — Hogy a telep családiás színezetet kapjon, némelyek helyesebbnek tartják, ha a tanító feleségével együtt áll a gyermekek élén; mások pedig azt, ha egy nagyobb (40 tagból álló) telepet két tanító vezet.

A gyermekek telepen való tartózkodásának valóságos vakációi jelleme van. Az egészséges testi fejlődés szempontjából a szabadban tartózkodás, tornázás, játék, hideg vízzel való mosakodás, fürdés nagyon ajánlatosak. — Kedvezőtlen időben olvasással, énekekkel, levélírással, a gyűjtött növények és állatok rendezésével lehet a gyermekeket foglalkoztatni.

A *telep helyének megválasztásánál* lehetőleg magas, erdős vidékre kell tekintettel lenni, — a mely nem esik a várostól nagyon messzire. Egészséges, szabad fekvésű házat, szellős, világos termekkel kell szállásul választani, a melyben legalább 10 köbméter alvótértség jut minden gyermek számára.

Erősítő, ízletes táplálékról, különösen friss húsról és tejről kell gondoskodni.

Úgy az élelmezésre, mint más egyébre nézve tanácsos írásbeli szerződésben mindent pontosan, szabatosan megállapítani.

A telepre küldött gyermekeknek viselő ruhájokon kívül még egy telepi öltözetre van szükségök.

Dániában a vakációi telepítésnek egy sajátos módja fejlődött ki. — Itt ugyanis néhány évtized óta az iskolás gyermekek — többnyire kettenként — becsületes, jóra való földműves családokhoz adatnak néhány hétre, a hol a család tagjaiképen könnyebb házi és mezsei munkában is résztvesznek. A gyermek-tartásért az illetők némi díjazásban részesülnek. A napilapok díjtalanul közlik a telepítendő gyermekekre vonatkozó hirdetéseket, a vasútak és gőzhajók pedig ingyen eszközlik a szállítást; ennél fogva a kiadás felette csekély. Dániában, a hol a vakációi telepítés valósággal nemzeti érdek vezérelt, évenként 7000 gyermek részesül ilyen ellátásban.

Hamburg »játékony iskola-egyesülete« utánozta ezt 1876-ban, s minthogy sikeresnek mutatkozott, szintén némi díjazásban (10—15 márka 2—3 hétre) részesítette a mezőgazdákat, a kiket lelkészek, tanítók, s más hivatalos személyek gyermektartásra alkalmasakul, jóra valókkul kijelöltek. — Az inspektori tisztet az előbb nevezettek önkénytelen vállalták el. Az utóbbi 6 évben 700 gyermeket helyeztek így el. Bréma városa követte Hamburg példáját. Bernben nagyobb (körülbelül 40 tagból álló) telepeket rendeznek, a melyeknek élén egy tanító áll. Ő gyakorolja a felügyeletet, gondoskodik minden szükségéről, s a telep kiadásairól pontos számadást vezet. Ugyanazon telepen van még egy segéd-tanító — a leányoknál tanítónő — és végre egy szakácsné, a ki egyedül részesül fizetésben. A gyermekek szállítása többnyire ingyenes.

Barmen 1882-ben a königsborni lápfürdőben saját helyiséget építtetett a vakációi gyermektelep czéljaira. Azokat a gyermekeket, a kiket sem a lápfürdőbe, sem a vidéki telepre el nem

küldhettek, valamely torna-, vagy más tag helyiségbe gyűjtötték össze, reggel és este dús tej- és kenyértáplálékban részesítvén őket. Hasonló tejkuráról gondoskodtak Elberfelden, Düsseldorfban stb. Posenben a szegény gyermekek a városi tornaiskolában 9 órakor összegyűlvén tejet, vajas kenyeret, ebédre levest, húst, főzeléket kapnak, s ezután elbocsátatnak. Délután 4—5 óra tájban ismét összejönnek s oszonnára tejet, vajas kenyeret, vacsorára tejet, vajas kenyeret sajttal, hideg sültet, vagy tojást kapnak.

A *gyermektelepek költségeit* illetőleg, főlemlíthetem, hogy 18 német város telepein az 1—1 gyermekre eső napi kiadás 1:30—2:90 márka közt váltakozott. Hamburgban csak 0:30—1:03 márka, Bernben 1:10—1:30 frank, Genfben 1:25—2:55 frank.

A *gyermektelepek egészségi értékének* méltánylására, a gyermekek erőbeli állapota javulásának megbirálására, szabatos, objektív mértéket igyekeztek alkalmazni. Így először Frankfurtban megállapított a nem és évek szerint osztályozott gyermekek testsúlya, s összehasonlított más hasonlókorú ép gyermekek normális súlyával, és végül az egyes gyermekek súlya a telepről visszatértők alkalmával szembe állítottatott odaérkezésőkkor mutatókozó súlyukkal. Örömmel tapasztalták, hogy a gyermekek testsúlya a nagy többségnél jelentékenyen gyarapodott, úgy, hogy hasonló korú, fejlődésükben vissza nem maradt gyermekek testsúlynövekedését 4—8-szorosan felülhaladta. A telepek legnagyobb része a frankfurti észlelés e módját követi. Hogy a statisztált gyarapodás valóban állandósúlt megerősödés, maradandó egészség kifejezése, a visszatérés után 4—4 hetenként végzett újabb mérések tüntették ki; ugyanis a legtöbb esetben a továbbfejlődés, gyarapodás, ha nem is a telepen tapasztalt feltűnő mértékben, de azért folytonosan, egyenletesen mutatkozott.

A testsúly növekedése a telepeken 0:62—2:25 kgr. közt ingadozott; közepesen pedig fiuknál 1:31, lányoknál

1.48 kgr. volt; sőt Kölnben 4.69 kgr. Figyelmet érdemel azon körülmény, hogy a Posenből falura küldött gyermekek 1.94, a városi torna helyiségben tartott, igen dúsán táplált gyermekek pedig 1.47 kgr.-mal gyarapodtak.

Nemely telepen később a *hosszaságbán való növekedés a mellbőség, a tüdő kapacitása, sőt Milanóban az izomerő mérése is gyakorlatba került.*

A gyermekek a hideg vízzel való mosdatást, a fürdést nagyon megkedvelik; rendszeretetők, tisztaság iránt való érzékek ébred, modorukban szerénységet, egymás között simulékonytságot, a tanító iránt ragaszkodást tanusítanak. — Hogy a derék tanító, a ki feladata magaslátán áll, milyen végtelenül hasznos, mennyire áldásos befolyást gyakorol a telep kis lakóira, alig szükséges kiemelnem.

Hazánkban Rózsahegy i Aladár* 1881-ben igyekezett különösen a vakációi gyermektelep eszméjét terjeszteni s 1882-ben már meg is kezdte a gyermektelep létesítésére alakult bizottság működését. — Jelenleg tekintélyes egyesület van alakulóban, melynek most még csak 234 rendes és 22 alapító tagja van**.

1883-ban Nagy-Maroson rendezték az első gyermektelepet, s vezetésével az ottani igazgatótanító, L a n z e r i t s

* Természettud. Közlöny 1881. márcz. 133. l.

** Rendes tag évi illetéke 2, alapítóé 20 ft.

A n t a l hízatott meg. — Az egészséges táplálék, a tágas, világos szállás, az erdők jó levegője, a gyakori kirándulások, a Duna frissítő fürdője, az edző tornázás mellett a Budapestről kiküldött gyermekcsoportnál sem maradt el a más telepeken tapasztalt öröndetes eredmény.

E buzdító kezdet ösztönözze a bizottságot, hogy működését, melyet áldás kísér, buzgón, ernyedetlenül tovább folytassa. Az iskolai egészségügy javítása terén nyilvánuló dicséretes törekvések mellé szépen sorakozik a gyermektelepek rendezése tárgyában megindult mozgalom is, mely a szegény iskolás gyermekek roncsolt egészségének helyreállítását célozza. Csak úgy remélhetni, hogy a gyermekek a haza hasznos polgárai lesznek, hogy kötelességeiknek becsülettel megfeleljenek, ha úgy testök, mint szellemök kellő ápolásban részesül, s ha a test fejlődése és a szellemi képességek kifejtése között meg van a kellő harmónia.

Örömmel üdvözölheti a hazai közegészségügy minden barátja a megindult üdvös mozgalmat, mely, a mint hinni szeretjük, mindinkább nagyobbó hullámokat vetve, úgy fővárosunkban, mint a vidék nagyobb városaiban terjedni fog. — A szegény, gyenge, betegeskedő gyermekeket nem szabad segély nélkül hagyni; a jövő ezen »reményeit« nem szabad elhervadásnak, elpusztulásnak átengedni. — Erre nemzeti és felebaráti érzésünk egyaránt kötelez!

DR. FRANK ÖDÖN.

APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

ÁSVÁNYTAN.

(5.) A KRAKATAU HAMUJA. A hatalmas természeti tünemény*, mely 1883.

* A tüneményt magát egész nagyszerűségében L ó c z y L a j o s ismertette e Közlöny 1884. márcziusi füzetében.

augusztus 26-ikán és 27-ikén a Szundaszorosban oly rettenetes pusztításokat vitt véghez és Jávának nyugati partvonalait részben át is alakította, augusztus 26-ika reggelén a Krakatau sziget vul-

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.